

Lesarabrøv

Sjálvstýrismál - kommunumál

Sjálvstýrið, leyst av Danmark ella ikki, er júst tað sama sum við kommunumálinum. Skulu vit hava stórra eindir, so sum kommununeyndin mælir til, ella skal verandi skipan varðveitast. Orsøkin til at mælt verður til stórra eindir er jú tann, at smáu kommunurnar ikki megna at útfylla tann karm ið kreyst í dag av eini kommunu.

Allar Føroyar eru ikki fyri annað at rokna enn ein litil kommunu, sammett við eina meðal kommunu í t.d. Danmark, roknað eftir íbúgvum. Tað ber nú ikki til at byggja eina nymótans trolarabrug á eitt 4 manna-far.

Hetta er júst tað okkara loysingarheftur eru í ferð við at gera. Hesin knappliga íkomni ovurhugi fyrir loysing kann als ikki stava frá gjølla, væl undirbygdum hugsanum um avleiðingarnar. Heldur er hetta undrins idealisma fyrir eini utopi ella fatamorgana ið veruliga ikki er til.

Fleiri dømir finnast um lond, fleiri hundad ferðir stórra enn Føroyar leggja saman við tættari tilknýti hvørt við annað, t.d. ES.

Danmark saman við hinum norðanlondunum er víð í felagsskapinum. Undantríðið er Noreg, sum enn ikki er innlimað og Island. Av hesum sæst, at frægar heilar enn teir ið sita á okkara politiskum, fyrir langt síðani hava sæð fyrminurnar við samarbeiði, heldur enn spjalding.

Eitt skal vera sligið rímm-

ar fast, loysa vit frá Danmark ið oðrum verkum, so sum okkara veruleikafjaru tjóðskaparidealistar leggja upp til, verður m.a. okkara sjálvstýrið tann 17. juni 1944. Sostatt kunnu teir í ár halda 45 ára dagin.

Islandsmodellin verður ofta tikið fram sum dømi og fyrimund. Island fekk sítt sjálvstýri tann 17. juni 1944. Sostatt kunnu teir í ár halda 45 ára dagin.

Island hevur fleiri ferðir betri umstøður at klára seg sjálvstøðugt enn Føroyar allar vegir - Fiskigrunnar fleiri ferðir stórra enn okkara. Jarðarhitin upphitar Reykjavík og onnur pláss ókeypis. Elorkan kostar einki at kalla, eitt væl útbyggt jarðarbrúk v.m.

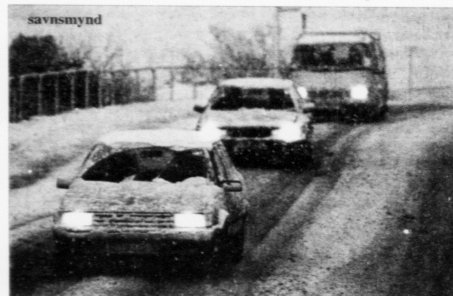
Sjálvur var eg í Islandi fyrir tveimum árum síðani, m.a. á Akureyri. Eg var í nokrum stórhandlum at kanna prisir o.a. Ótrúligt so dyrt alt var, nógv nógv dyrari enn í Føroyum. T.d. kostaði ein hosnarungi í frystarinum 800 ísl. kr. uml. 80 kr. føroyskar. Eitt seyðarhóvd 600 kr., o.s.fr. Tað einasta eg fann ið var biligari, var mjólk.

Tá timalonin har er bert um helvtina av tí føroysku, er lætt at skilja hví neyðugt er hjá íslendingum at arbeiða 12-14 tímar dagliga, hóast skatturin er nakað lægri enn í Føroyum.

Hetta átti at givið fakfelagsloysingarkonu Ingeborg Vinther og øðrum nakað at hugsa um.

Takk fyrir upptøkuna.

Eiko Apol

Hálka orsök til smærri óhapp

Dagfinn Olsen

Børnini gleðast um kava, men kanska er minni hugaligt at vera bilforari undir slíkum umstøðum. Kavin hevur ligið nakrar dagar og hevur hetta merkt ferðsluna.

Á politistjóðini í Havn verður sagt, at fleiri smærri óhapp hava verið og at

hálka er orsök.

Friggjadagin vóru 3 smærri óhapp og eisini leygardagin vóru 3 smærri óhapp. Óll vegna hálku. Annars hevur verið friðarligt í vikuskiftinum, verður sagt av politistjóðini í Havn og teir vita einki um, at nakað stórvægis er hent á byggunum heldur.

Minningarorð um

Jóhannes av Skarði

(f. 7.4.1911, d.24.1.1999)

Við Jóhannesi av Skarði hevur føroyskt mál mist ein sín besta vin og verndarmann. Frá barni hevur hann fingið lagdan í seg alsk til móðurmálið frá faðir og móður, Símun av Skarði og Sonnu av Húsum í Havn. Á háskúlanum, hesum einasta fríðskjól hjá máli okkara í mong ár, vaks hann upp og fekk seinni stítt ævistarv sum kennari. Tá málsligu kjölfestu, ið ungdómur okkara har hevur fingið, er ilt at meta um til fulnar. Mong eru tey, ið bera Jóhannesi gott fyrir tað, tey hava nomið hjá honum, og fyrir tann málsan, hann hevur lagt niður í tey. Men hann hevur eisini lært av teimum. Tað vísa tey óteljandi orð, hann hevur skrivað upp eftir háskúlanæmingum víða um landið. Tey siggjast væl aftur í tí stóra orðasavninum á Føroyamálsdeildini á Fróðskaparsetrinum, sum Jóhannes annars alla tíð hevur verið trúgvur at nora um úr øllum sínum uppskriftum úr talaðum máli, ikki síðst frá konu síni Paulinu, sum er úr Sandvík, eini av málríku bygðum okkara. Jóhannes hevði tað til fyrimunar, at umframt hægri lærdóm sín hevði hann lært træsmið á ungum árum. Soleiðis hevði hann gott innlit í fornu verkmenntan okkara, gekk ofta við tummyastokki uppi á sær og tók mál av ambodum og øðrum, sum hann kom framá á ferðum sínum um landið, sum vóru ikki so fáar. Fongurin var ríkur, sum hann hevði aftur við sær, fingin til holdar í tokari tíð, meðan menn enn vóru, ið vístu at greiða frá. Virðismikið er tað, sum komið er á prent um leypin, hetta henta flutningstól okkara, sum nú er farið í søguna, forna velting og veltingarambod, bjargarókt í Skúgvoy. Eisini hevur hann savnað nógv tilfar um føroyska batin. Í heftum við heitinum „Manget og hvat“ er mangt forvitnisligt til skjals.

Tá ið Fróðskaparfelagið varð stovnað í 1952 og fór at geva út Fróðskaparrit við vísindagreinum á føroyskum máli m.a. við tí endamáli at búgva føroyskt til fullgilt vísindamál. Jóhannes var sjálvskrivaður álitismaður í málsligum spurningum, týddi greinir úr fremmandamálum og las rættlestur. Men týðingarstarv hansara røkk longri og víðari enn so. Eftir hann liggja valatýðingar bæði av fagur- og yrkisbókmentum, teirra millum skaldsøgan *Fremmandamaðurin* eftir Albert Camus (1968) og *Gomul føroysk heimaráð* (1959) eftir donskum handriti R.K. Rasmussens lækna. Krúnan á týðingarverki Jóhannesar er *Kalevala, tjóðkvæði finna* (1993), sum hann fekk heiðursvátan fyrir frá hægsta stað í Finnlandi. Mær sýndi hann tað álít at biðja meg lesa týðingina í handriti, áðrenn hon var prentað. Sum vera man, varð ikki týtt úr fínskum, men úr týðingum á onnur mál sum svenskt og íslenskt. Tó hevði hann vunnid sær so fræga hilling á fínskum, at hann kundi miða seg eftir orðabókum. Meðan hann var í Islandi 1972-73 fylgdi hann undirvísing í fínskum á lærða háskúlanum. Um tað mundið var Fróðskaparsetrið komið upp í norðurlandasamstarv um summarskeið í máli og bókmentum, soleiðis at vit buðu studentum úr Norðurlondum á summarskeið í føroyskum og kundu so senda studentar á samsvarandi skeið í hinum londunum. Ikki vóru tey mong, ið sóktu um at fara á skeið í fínskum, so eitt summarið, tá ið boðið varð til skeið, og eingin sókti um at fara til Finnlands, mælti eg Jóhannesi til at fara við tí í huga, at tað skuldi gera hann betur foran til Kalevala-týðingina, og hann tók av. Boð fóru so til Finnlands um hetta, men einki frættist aftur. Eg ringdi so at frægnast og fekk til svar, at hetta mundi vera misfatað, tí skeiðið var ætlað studentum, men hesin var júst eingin unglingi. Eg segði so, hvør

ætlanin var, og legði afturat, at var hann ikki ungur av árum, so kundi eg svara fyrir, at fáur studentur mundi vera yngri av lyndi enn hann, ið eg ætlaði at senda. Jú, hann var vælkominn „upp á mitt orð“, og seinni frætti eg, at so hevði roynst, sum eg hevði sagt.

Málroktin lá honum altíð frammarlaga í huga. Hann kendi til tað brongl, sum mangan stóðst av skúlatýðing úr fremmandamálum við donskum sum millummáli. Sum eina hjálp til at bota um henda vansa gav hann út *Føroyskan orðalista* til Otto Jespersen: *Engelsk begynderbog I* (1956). Hetta var fyrsta verk hansara í orðabókarlíki. Mong skuldu koma eftir. Í 1960 kom orðalistin *Úr fyrisitingar- og skrivstovumáli* við orðatílfari, sum hann hevði fingið til vegar á ymsum stovnum og almennum skrivstovum. Hann var fyrsttøðumaður fyrir Málstovni Føroya Fróðskaparfelags, sum hevði tilhald á loftinum á Batahollini á Debesartroð. Eitt tiltakið var at fáa heim ljóstak av hinum stóra seðlasavninum til føroyska orðabók, sum Chr. Matras hevði savnað til starvstíð sína á lærða háskúlanum í Keypmannahavn. Tað var mikið verk at hægrið og skipa allar hesar seðlar. Í hesum holum varð so farið undir at fyrireika danska-føroyska orðabók undir konu og hugagóðu fyrsttøðu Jóhannesar. Hugaligt var at hava fingið litið til at vera uppi í hesum slóðbrótandi arbeiði í summarfríum frá náminum. Endamálið var ikki at lýsa danskt mál, tað var væl og virðiliga gjørt aðrastaðni, men at finna góð og nýtt føroysk orð at týða við málroktini til hjálpar. Fanst einki, varð so avvarðandi danska orð lagt burtuúr. Stórhending var, tá ið bókin um síðir lá á borðinum í 1967. Minnst eisini við gleði aftur á góðar samstarvsløtur, tá ið savnað varð til uppskytið til ljósprentaðu útgávuna, sum kom í 1977. Har komu uppi mong góð orð úr týðingum eftir Chr. Matras, sum eg orðtók, meðan eg las rættlestur. Eisini havi eg góð minni frá arbeiðinum við *Ensku-føroysku orðabókina*, sum kom út í 1984.

Hegnismáður var Jóhannes í orðasmíði. Eini tvey dømi: *Sjálvtaka* fyrir danskt „selvbetjening“ er hansara orð, og hitt snøgga orðið *ljóstak* fyrir „fotokopi“ og sagnorðið *ljóstaka* og samsvarandi navnorð *ljóstoka* eigur hann eisini.

Góður var hann í ráðum, hann kundi við síni blíðligu og dæmligu medferð tað kynstur at geva málsliga leiðbeining á tilíkan hátt, at hon kendist sum vinarráð og ikki atfinning, og tað er nógv vert. Meg minnst, at tá ið vanlukkan á sinni rámti kjarnorkuverkið í Tjernobyl, varð nógv røtt og skrivað um „radioaktivitet“ í fjølmiðlum. Hann tók tá og skrivaði øllum sáttliga, at vit áttu tey beinraknu orðini *geislavirkin* og *geislavirkin*, og brátt varð tikið undir av øllum, og annað sást ella hoyrdist valla síðan.

Fyri avrik síni føroyskum máli til bata fekk hann sum hin fyrsti sømdargávu úr Grunni Kristjans á Brekkumørk, og tá ið Fróðskaparsetur Føroya hevði fjórðingsöld á baki í 1990 varð honum veitt navnbót sum heiðursdoktor saman við Roberti Joensen sála.

Tað gleddi Jóhannes almikið at fáa í hendur yrkingasavn faðirs síns, sum Turið systurdóttirin so væl hevði greitt til prentingar.

Tómligt er eftir góðan vin og felaga, men tað fløvar at eiga góð og bjørt minni um henda merkismann. Hugin leitar við samkenslu til Paulinu, bornini og øll teirra.

Jóhan Hendrik